

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานครได้ทวีความรุนแรงจนเข้าขั้นวิกฤต ก่อความเสียหายให้กับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันแนวความคิดในการแก้ไขปัญหารถจราจรในประเทศพัฒนาแล้วซึ่งมองเห็นขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อมเมืองได้เปลี่ยนแปลงทิศทางการแก้ไขปัญหารถจราจรไปที่การพยายามลดความต้องการในการเดินทาง และลดปริมาณการใช้รถยนต์ในการเดินทาง ควบคู่กับการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับทิศทางดังกล่าว

การเดินทางด้วยจักรยานในเมืองถือเป็นการแก้ปัญหาวิธีการหนึ่งในแนวทางดังกล่าวที่ควบคู่ไปกับวิธีการอื่นๆซึ่งหากมีการพัฒนาให้เป็นจริง จะช่วยลดการใช้จักรยานยนต์และรถยนต์ลง ทำให้ลดปัญหามลพิษของอากาศและเสียงในเมือง ประหยัดพลังงานในการเดินทาง และลดความรุนแรงของปัญหาอุบัติเหตุ อีกทั้งยังเป็นพาหนะที่ราคาไม่แพงพอจะเป็นทางเลือกให้แก่ผู้มีรายได้น้อยในเมืองได้นอกจากนี้ยังทำให้คุณภาพชีวิตของผู้พักอาศัยในเมืองดีขึ้น หลายเมืองในต่างประเทศได้ใช้การเดินทางด้วยจักรยานเป็นกลยุทธ์หนึ่งในกระบวนการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่

แต่ด้วยข้อจำกัดของการเดินทางด้วยจักรยานที่มีความเหมาะสมสำหรับการเดินทางในระยะ 0.5-6.5 กม จึงทำให้การเดินทางด้วยจักรยานเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูงสำหรับการเดินทางระยะใกล้ โดยมีบทบาทในการเดินทางภายในพื้นที่(Local transportation) และบทบาทของการเดินทางที่ผนวกเข้ากับขนส่งสาธารณะที่มีประสิทธิภาพสูง(Bike and Ride) ซึ่งทำให้พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางด้วยจักรยานคือพื้นที่ที่มีลักษณะการใช้ที่ดินแบบผสม มีบริการพื้นฐานระดับท้องถิ่นหลากหลาย และหนาแน่น ที่สร้างให้เกิดการเดินทางระยะใกล้ได้มาก และหรือพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับสถานีของขนส่งสาธารณะขนาดใหญ่และขนาดรอง

เขตสาทร เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ คือเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างย่านพาณิชย์กรรมของกรุงเทพมหานครที่ต่อเนื่องจากสุรวงศ์ สีลม ถึงสาทร กับพื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินแบบผสมด้านใต้ บริเวณที่ตั้งจุดการเดินทางจากภายนอกคือบริเวณด้านเหนือของพื้นที่ ได้แก่ถนนสาทร ถนนพระรามสี่ ถนนสวนพลู และด้านเหนือของถนนเซนต์หลุยส์3 ในขณะที่การใช้ที่ดินด้านในยังเป็นการใช้ที่ดินแบบผสม มีที่พักอาศัยทุกรูปแบบ ทุกระดับ และสาธารณูปโภคที่ให้บริการพื้นฐานแก่ท้องถิ่นหลากหลายประเภทในปริมาณมาก ได้แก่โรงเรียนทุกระดับชั้น ตลาด วัด ที่ทำการไปรษณีย์ ย่านการค้าและบริการท้องถิ่น

กระจายทั่วพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรมทุกขนาดในชอยย่อยของถนนภายในพื้นที่ ซึ่งแรงงานในกลุ่มนี้มักพักอาศัยใกล้ที่ทำงาน

การใช้ที่ดินลักษณะดังกล่าวทำให้เขตสาทรเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดการเดินทางจากภายนอก พร้อมกับปริมาณการเดินทางภายในเขตสูง ซึ่งเป็นการเดินทางในระยะที่เหมาะสมสำหรับการใช้จักรยาน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการจราจรติดขัดมาก การเดินทางด้วยรถยนต์และขนส่งสาธารณะภายในพื้นที่ในช่วงโมงเร่งด่วนใช้เวลาใกล้เคียงกับการเดินเท้า จักรยานจึงเป็นรูปแบบที่สามารถแก้ปัญหาการเดินทางภายในเขตสาทร โดยเฉพาะเป็นทางเลือกให้กับผู้เดินทางด้วยขนส่งสาธารณะท้องถิ่น และเดินเท้าในปัจจุบัน หากมีโครงข่ายทางกายภาพที่เอื้ออำนวยให้พัฒนาการเดินทางด้วยจักรยาน

นอกจากนี้ เขตสาทรยังเป็นพื้นที่ให้บริการ ของระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่และขนาดรองที่กำลังก่อสร้างอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่โครงการรถไฟฟ้าชานเมือง โครงการรถไฟฟ้ามหานคร เมื่อโครงข่ายระบบขนส่งมวลชนของกรุงเทพมหานครเสร็จสมบูรณ์ในอนาคต จะเป็นโอกาสให้การเดินทางด้วยจักรยานเพื่อต่อขนส่งสาธารณะเป็นทางเลือกสำหรับผู้เดินทางระยะไกลออกนอกพื้นที่

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของการใช้ที่ดิน การตั้งถิ่นฐาน และการเดินทางในเขตสาทรในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ตลอดจนปัญหาในการเดินทางของผู้พักอาศัยในเขตสาทร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และความสัมพันธ์ของการเดินทางด้วยรูปแบบต่างๆในปัจจุบันและอนาคต ที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางของผู้พักอาศัยในเขตสาทร
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาท และความเป็นไปได้ของการเดินทางด้วยจักรยานในพื้นที่เขตสาทร
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในปัจจุบันและอนาคตในพื้นที่เขตสาทร

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจลักษณะสำคัญของการใช้ที่ดิน การตั้งถิ่นฐาน และการเดินทางในเขตสาทรในปัจจุบันและอนาคต และปัญหาการเดินทางของผู้พักอาศัยในเขตสาทร
2. ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ และแนวโน้มของการเดินทางด้วยรูปแบบต่างๆในอนาคต
3. สามารถวิเคราะห์บทบาท และความเป็นไปได้ของการเดินทางด้วยจักรยานในเขตสาทร
4. สามารถนำเสนอโครงข่ายทางจักรยานที่ปฏิบัติได้จริงในพื้นที่เขตสาทร ซึ่งจะเป็นการจุดประกายความสนใจในการพัฒนาการเดินทางด้วยจักรยานในกรุงเทพมหานครต่อไป

1.4 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา:

ขั้นตอนการศึกษาได้แสดงในแผนภูมิภาพที่ 1.1 ได้แก่การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอแนวทางการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในเขตสาทร

ข้อมูลเบื้องต้นที่ทำการศึกษา แบ่งเป็น

1. ข้อมูลการเดินทางของพื้นที่ ได้แก่ข้อมูลปริมาณการเดินทาง แบบแผนและพฤติกรรมการเดินทาง ที่ตั้งของกิจกรรมและการใช้ที่ดินที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง และโครงการที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเดินทางในอนาคต ข้อมูลที่ใช้เป็นทั้งข้อมูลระดับปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ และการสำรวจข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ข้อมูลการคาดการณ์ปริมาณการเดินทาง ข้อมูลที่ตั้งและจำนวนนักเรียน ลูกจ้างของสถานศึกษา และแหล่งงาน เป็นต้น

2. ข้อมูลรูปแบบการเดินทางในพื้นที่ ได้แก่รูปแบบรถยนต์ส่วนบุคคล ขนส่งสาธารณะ จักรยานยนต์ เดินเท้า และจักรยานในสภาพปัจจุบัน โดยศึกษาในประเด็นโครงข่ายและประสิทธิภาพของโครงข่าย ปริมาณการเดินทางด้วยรูปแบบต่างๆ ปัญหาของรูปแบบการเดินทางนั้นๆ ความสัมพันธ์ทั้งด้านที่สอดคล้องและขัดแย้งกันของรูปแบบการเดินทางต่างๆในเขตสาทร และโครงการต่างๆที่กระทบต่อรูปแบบการเดินทาง ข้อมูลที่นำมาศึกษาเป็นทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ

3. ข้อมูลการเดินทางด้วยจักรยานในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้จักรยานในปัจจุบัน ทักษะคิดและข้อคิดเห็นของการใช้จักรยาน ปัญหาและตัวแปรในการตัดสินใจใช้หรือไม่ใช้จักรยานในการเดินทาง ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการพูดคุยและสำรวจ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากรายงานการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับ การเดินทางด้วยจักรยาน

การวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล

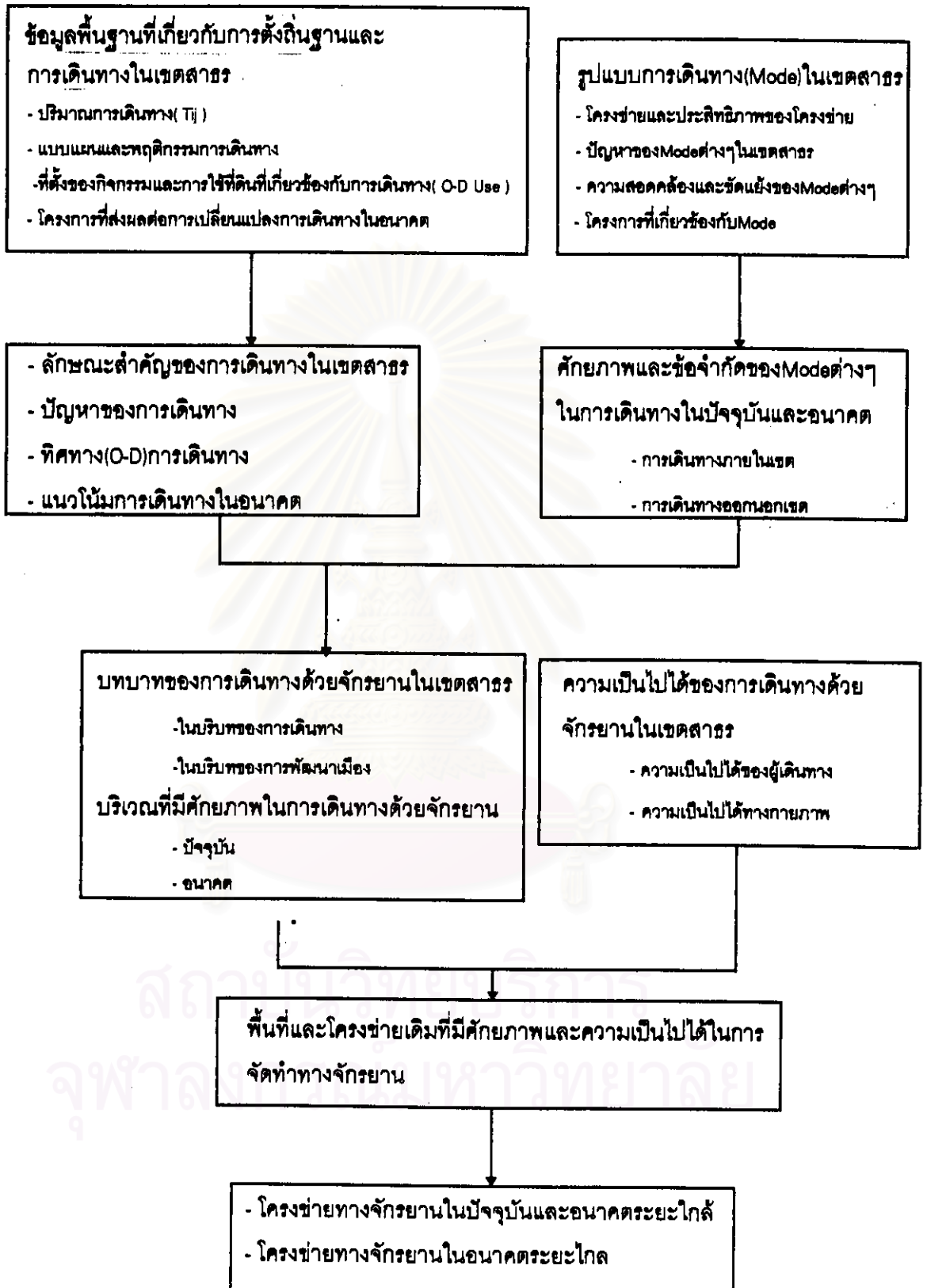
1. จากข้อมูลการเดินทางและการใช้ที่ดินของพื้นที่ สามารถวิเคราะห์ลักษณะสำคัญของการตั้งถิ่นฐานและการเดินทางในเขตสาทรที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ปัญหาการเดินทางของผู้พักอาศัยในเขตสาทร ทิศทางการเดินทาง และแนวโน้มของการเดินทางในอนาคต

2. จากข้อมูลรูปแบบการเดินทางในพื้นที่ สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของการเดินทางรูปแบบต่างๆในเขตสาทร ทั้งการเดินทางภายในเขต และการเดินทางออกนอกเขต

3. ผลการวิเคราะห์ในข้อ 1 และ 2 ทำให้ได้บทบาทของการเดินทางและบริเวณที่มีศักยภาพในการเดินทางด้วยจักรยานในเขตสาทรทั้งปัจจุบันและอนาคต

4. จากข้อมูลการเดินทางด้วยจักรยานในพื้นที่ ทำให้สามารถวิเคราะห์เงื่อนไขของความเป็นไปได้ในการเดินทางด้วยจักรยานในพื้นที่

5. เมื่อผนวกเข้ากับผลการวิเคราะห์ในข้อ 3 ทำให้เห็นพื้นที่และโครงข่ายที่มีศักยภาพและความเป็นไปได้ในการพัฒนาการเดินทางด้วยจักรยานในพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 1.1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการศึกษา

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาโครงข่ายทางจักรยานในพื้นที่เขตสาทร เป็นการประมวลและ
แปรผลการศึกษาวิเคราะห์ เป็นOut-Putหรือผลของกระบวนการศึกษาวิจัยครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย